

Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Marmara Social Research

Sayı 7, Haziran 2015

KATILIM BANKALARINDAN SAĞLANAN KREDİLERİN TMS VE TFRS KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ; BİR UYGULAMA

Yrd.Doç.Dr. Özcan UNUTKAN¹

Özet

Bankacılık sektöründe hizmet veren katılım bankaları, geleneksel bankaların yapmakta oldukları faaliyetlerin bir çoğunu yapmaktadırlar. Ancak bu faaliyetleri, faiz uygulaması dışında gerçekleştirmektedirler. Kredi kullanmak isteyen işletmelerin borçlanma maliyetlerini faiz yükü ile değil de kar payı olarak katlanma istekleri, bu bankalara olan ilgiyi arttırmaktadır. Ortaklık mantığı kar payı sonucunu yaratır prensibiyle çalışan katılım bankaları, faizi tamamen dışlamışlardır. İşletmeler için finansman giderleri veya borçlanma maliyetleri olarak kabul gören kredi faiz ve ekleri, ortaklık tesisiyle kar payı karşılığı kredi kullanılması arasında önemli bir ayrım bulunmaktadır. Bu ayrım borçlanma ve ortaklık arasındaki ayrımdır. Bu çalışmada faiz yerine kar payı karşılığı kredi kullanan işletmelerin muhasebe çalışmaları, ilgili yasalarımızda ve TMS/TFRS deki durumunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Kredi Kullanma, Borçlanma maliyetleri

Jel Kodu: M

ASSESSMENT OF CREDITS PROVIDED BY PARTICIPATION BANKS WITHIN THE CONTENT OF TAS/TFRS: AN APPLICATION

Abstract

Participation banks which are serving in banking sector, have been performed all activities of traditional banks. Barely, they perform their activities beyond the interest application. Firms intent to use credit, prefer participation banks due to stick to profit share instead of interest cost. This preference increase to demand of participation banks. Corporation logic is the basic milestone of participation bank that externalize the interest assumption. There is a strict difference between the logic of profit share and interest assumption. This is the basic difference between the corpatation and borrowing. This paper focuses on the assesment of credits provided by participation banks and their accounting journals conducted by businesses. Also assesment of their position accounting to our lows and TAS/TFRS.

Key Words: Participation Banks, Usage of Credit, Borrowing Costs

Jel Code: M4

¹ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, ozcan.unutkan@marmara.edu.tr

Giriş

Bireylerin ve kuruluşların bazıları geleneksel bankacılığın unsurlarından olan faize sıcak bakmamaktadırlar. Bu durum gerek Türkiye’de gerekse dünyada, geleneksel bankalara gitmeyen fonların atıl kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum tasarruf sahipleri açısından kayıp oluştururken ülke ekonomisi açısından da bir kayıptır. Türkiye Katılım Bankaları Birliğine göre, katılım bankaları faiz geliri elde etmek istemediği için geleneksel bankaları tercih etmeyen tasarruf sahiplerinin fonlarını ekonomiye kazandırmak, güvenle saklamak ve bu fonların değerlendirilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

Fon ihtiyacı olup aynı nedenlerle faiz uygulaması dışında bu ihtiyacını karşılamak isteyenlerin, kolaylıkla çalışabilecekleri bir banka olması katılım bankalarının gelişmesinde önemli etken olmuştur. Böylelikle katılım bankaları fon toplama ve dağıtma işlevlerini faiz uygulaması dışında kalarak, kendine özgü bir işleyişle geliştirmişlerdir.

Katılım bankaları mali sektörde faaliyet gösteren, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan kuruluşlardır. Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları faizsiz finansman prensipleri kapsamında ticaret ve sanayide değerlendirerek oluşan kar veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşırlar.

Katılım Bankalarının Gelişimi ve Türkiye’deki Durumu

Faizsiz bankacılık ya da İslami bankacılık olarak da ifade edilen katılım bankacılığının faaliyetleri, ülkemizde ve tüm dünyada artan bir hızla tercih edilmektedir.

Türkiye’de 1984 yılında Albaraka Türk, 1985 yılında Faisal Finans, 1989 yılında Kuveyt Türk sermayesine Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün de ortak olmasıyla faaliyete geçmiştir. 1966 yılında ise Asya Finans sektöre giriş yapmıştır. Faisal Finans ise 2001 yılında Family Finans’a dönüşmüştür. 2005 yılında ise Anadolu Finans ile birleşerek Türkiye Finans adını almıştır.

Türkiye’deki katılım bankaları, Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Asya Katılım Bankası A.Ş., Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. ve Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olmak üzere dört tanedir. Son günlerde Ziraat Katılım Bankası ile bir kamu bankası da bu alanda faaliyet geçmiştir.

Katılım Bankaları ile İlgili Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de katılım bankalarının altyapısı, 16.12.1983 tarihli ve 83/7506 sayılı “ Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine ilişkin Esas ve Usullerine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı” ile kanun hükmünde kararname ile hazırlanmıştır.

1999 yılında Türk mali sistemindeki kurumların hak ve yükümlülüklerine eşit ve adil olarak tabi olmalarını sağlamak amacıyla, katılım bankaları ile ilgili düzenlemelerde bir takım değişiklikler yapılmıştır. 19.12.1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 4389 Sayılı Bankalar Kanunu’nda değişiklik yapılmasına ilişkin 4491 Sayılı Kanun’la katılım bankaları, 1983 yılında düzenlenmiş bazı maddeleri dışında tamamen Bankalar Kanunu’na tabi tutulmuştur. Uygulaması devam edeceği belirtilen bazı maddelerin yeni düzenleme yapılmaya kadar 4389 Sayılı Bankalar Kanunu’na aykırı olmamak koşuluyla uygulanmıştır (Özulucan ve Deran, 2009: 91). Bu uygulama 20 Eylül 2001 tarih ve 24529 Sayılı Resmi Gazetede “Özel Finans Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliği” ile katılım bankalarına ilişkin

tüm düzenlemeler yürürlükten kaldırılmıştır. Konu ile ilgili esas ve usuller yeniden düzenlenmek suretiyle Bankalar Kanunu ile uyumlu hale gelmiştir. Bu düzenlemelerden sonra katılım bankaları açık bir biçimde banka alt türü olarak kabul edilmiştir.

Kuruldukları yıldan 2005 yılına kadar Özel Finans Kurumu adıyla anılan bu kuruluşlar, 01.11.2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile “Katılım Bankaları” olarak tanımlanmıştır. Aynı kanunla birliğin adı da Türkiye Katılım Bankaları Birliğı olarak değiştirilmiştir. Ayrıca katılım bankaları faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren 1 ay içinde birliğe üye olmak, 28 Şubat 2006 tarih ve 29094 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2006/10018 sayılı Karar ile yürürlüğe konulan Türkiye Katılım Bankaları Birliğı Statüsü hükümlerine uymak ve Birliğin yetkili organlarının aldığı kararları uygulamak zorunluluğu getirilmiştir (Özulucan ve Deran, 2009, s. 91).

Katılım bankaları ve faaliyetleri ile denetime ilişkin yasal düzenlemeler Bankalar Kanunu’nda yer almaktadır. Kanunu’nun 65. Madde uyarınca kurumun denetim ve gözetimine tabi tutulmuştur. Yine kar ve zarar katılma hesaplarında toplanan tasarruflar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun güvencesi altındadır. Katılım bankalarının dağıttığı kar payları 193 Sayılı GVK’ya 75/12 göre menkul sermaye iradı kabul edilmektedir ve gelir vergisine tabidir.

Katılım bankaları yasal düzenlemeler bakımından geleneksel bankaların tabi olduğu tüm kurallara tabi tutulmuştur. Muhasebe uygulamaları, yedek akçe ayırma ile ilgili yükümlülükler, alacak ve borçlara uygulanacak reeskont hesaplamaları, defter ve belgeleri saklama süresi, katma değer vergisi ve banka sigorta muameleleri vergisi gibi başlıklar altında geleneksel bankalar ile katılım bankaları arasında fark bulunmamaktadır.

Katılım Bankalarında Fon Kullanımı

Katılım bankaları, özünde geleneksel bankaların sektörde yaptığı fonksiyonu yerine getirmektedir. Paranın maliyeti olan faiz unsurunu sistem dışında bırakarak, tasarruf sahiplerinin fonlarını toplamaktadır. Ortaklık esasına dayanan fon kaynağı, bankanın riskini azaltırken tasarruf sahibinin riskini arttırmaktadır. Bir bakıma katılım bankası fon yöneticisi görevini üstlenmiştir. Gerek fon toplamada gerekse fon kullandırmada ortaklık ilkesi benimsendiğinden tüm faaliyetler kar zarar odaklı gerçekleştirilmektedir. Temel olarak geleneksel bankaların verdiği hizmetleri katılım bankaları da verebilmektedir. Ancak faizin zorunlu kullanımını gerektiren faaliyetler, katılım bankalarını doğal olarak kısıtlamaktadır.

Faizsiz bankacılık olarak nitelendirilen katılım bankalarının çalışma prensiplerini genel olarak aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Özulucan ve Deran, 2009, s.91).

- 1- Fonlar ticari alanlarda kullanılmalıdır. Ancak genel ahlaka uymayan ve yüz kızartıcı faaliyetler ticari olsa bile katılım yapılmaz.
- 2- Fonlar verimliliğı olan işlerde kullanılmalıdır.
- 3- Fon kullanımının riskleri tasarruf sahiplerine aittir.
- 4- Fon kullanımında faiz uygulanamaz.
- 5- Fon kullanımında sermaye bağlantısı kurulur. Kar zarar paylaşımı (mudaraba) veya sermaye katılımı (muşaraka) esas alınır.

Yukarıda verilen ilkeler doğrultusunda katılım bankaları her türlü bankacılık hizmetlerini verebilirler. Bu ilkeler dikkate alındığında verilebilecek hizmetler sınırlanmaktadır. Özellikle verilebilecek hizmetler fon toplama ve fon kullandırma mantığı içinde gerçekleştirilebilir. Temel bankacılık hizmetlerinden olan mevduat kabulü ve nakdi kredi kullandırılması faiz içerdiğinden faaliyetler kapsamı dışında kalmaktadır. Bankalar Kanunu 4. Madde ve katılım bankalarının çalışma prensipleri dikkate alındığında katılım bankalarının yapabileceği faaliyetler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

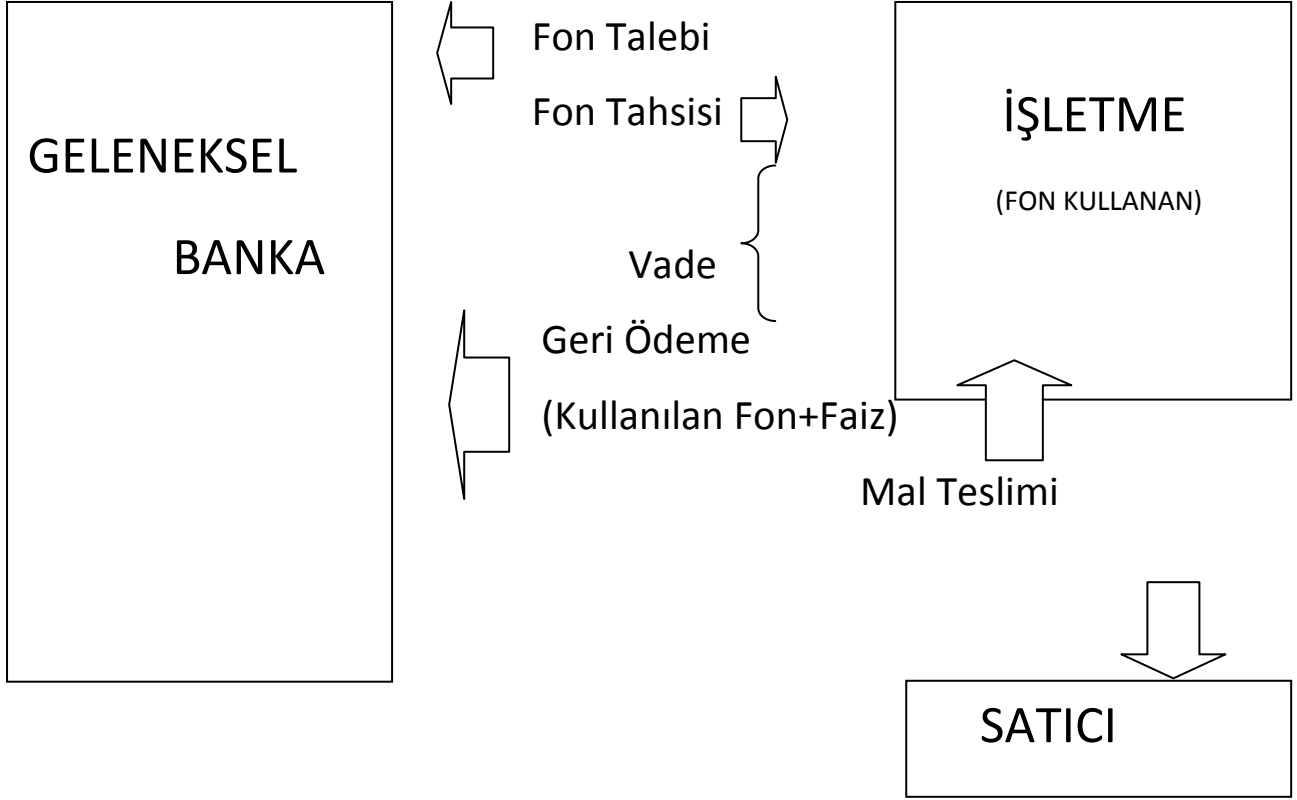
- Katılım fonu kabulü,
- Menkul kıymet alım satımı,
- Menkul kıymet alım satımına aracılık,
- Havale, fatura tahsilatı ve vergi ödemeleri,
- Transfer işlemleri,
- Teminat ve kefalet mektubu,
- Saklama hizmetleri,
- Senet tahsili,
- Çek karnesi ve seyahat çekleri,
- Sigorta aracılık hizmetleri,
- Akreditif açmak,
- Döviz alım satım işlemleri,
- Kredi

Katılım bankaları ile çalışmak bazı kurallar dahilinde mümkün olmaktadır. Kredilerin kullanımı kurumsal finansman desteği, bireysel finansman desteği, mal karşılığı vesaiğin finansmanı, kar zarar ortaklığı, ve kiralama şeklinde mümkün olmaktadır. Sistem nakdi krediyi direkt kullandırmaz, ihtiyaç sahiplerinin talep ettikleri fonun kullanılacağı yeri sorgular. Para direkt olarak müşteriye verilmez, fatura karşılığında satıcının hesabına ödeme yapılır. Böylece fonun kullanılacağı varlık üzerinde bir ortaklık tesis edilir. Süreçte, kullanılacak fon karşılığı ticareti yapılacak varlık üzerinden, elde edilmesi olası kar üzerinden kar paylaşımı mantığı kurulur. Bu karın gerçekleşmeden önce tespit edilmesi, üzerinde en çok tartışılan konulardan biridir. Bu hesaplamada reel ekonomi ve mevcut koşulların gereği kar hadleri dikkate alınmaktadır. Bu uygulama alım satıma konu olan varlığın kayıt altında ve belgeli olarak el değiştirmesi durumunda mümkün olmaktadır. Bu süreç kayıt dışı ekonomiye karşı da olumlu bir katkı sağlamaktadır.

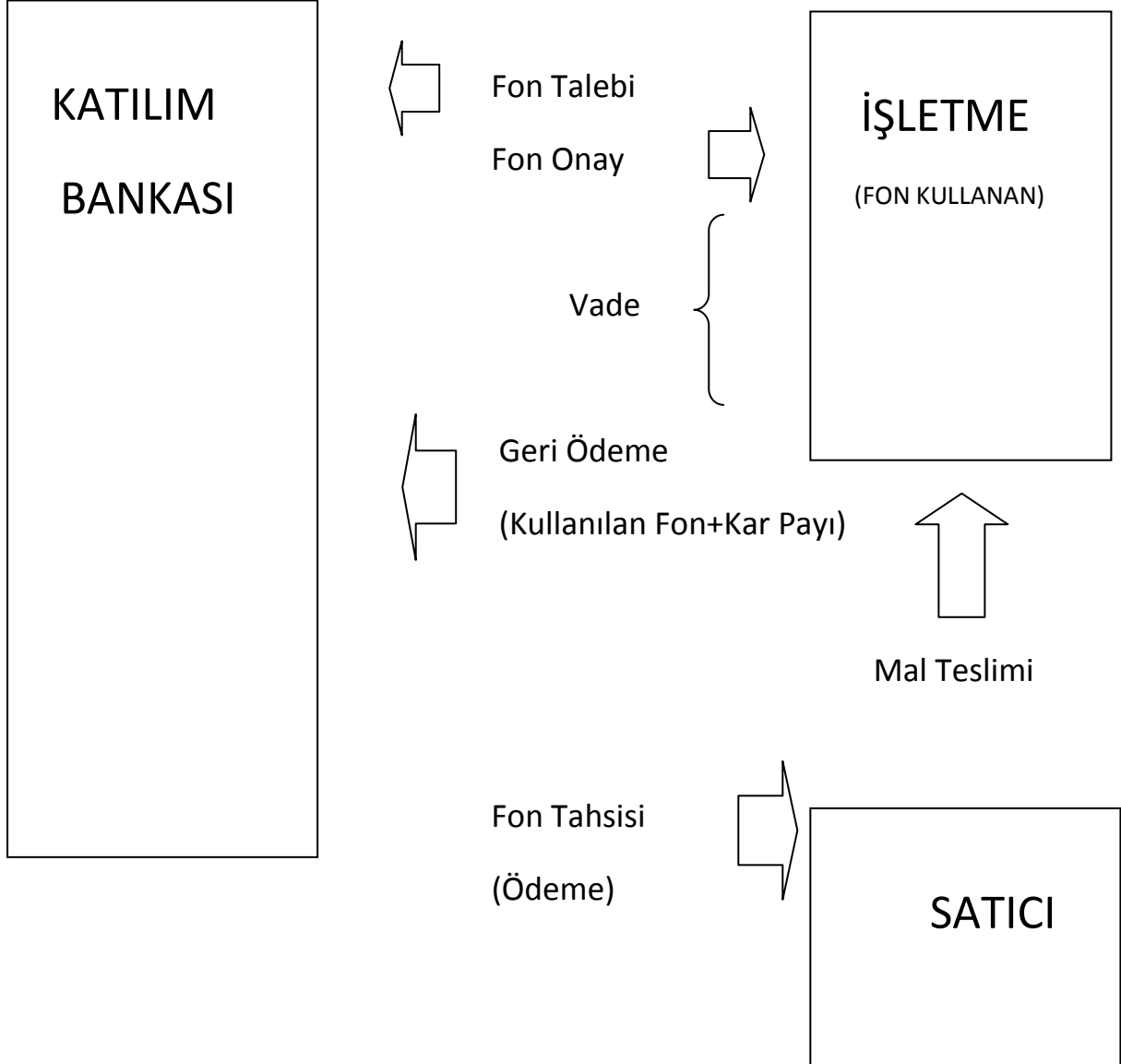
Fon kullandırmadan önce fon yönetimi muhatap müşteriye mali ve hassasiyetleri doğrultusunda inceler. Müşteri uygunluğu durumunda, edindiği bilgiler doğrultusunda belirlenen limitler dahilinde çalışılır. Kullanılan fonun riskine karşı müşteri işletmenin ortaklarının imzası veya gerekli görülmesi halinde duruma göre kefil, ipotek, teminat vb güvenceler talep edilebilir.

Katılım Bankalarında ve Geleneksel Bankalarda Fon Kullanımının Karşılaştırılması

Tablo 1: Geleneksel Bankalarda Fon Kullanımı

Tablo 2: Katılım Bankalarında Fon Kullanımı

Katılım bankaları yönettiği fonları ya mal ve hizmet alımlarında ya da proje üzerinde kullandırmaktadır. Her iki kullanımda da sadece kar ortaklığı tesis edilmektedir. Akış şemasında da görüldüğü gibi katılım bankalarını, geleneksel bankalardan ayıran en belirgin farklılık fon ödemesinin talepte bulunan müşteri işletmeye değil, satıcıya yapılmasıdır. Böylelikle fonun kullanım yeri yönetilebilmektedir. Diğer süreçler arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Konu ile ilgili geri ödeme aşamasında fonun maliyetini oluşturan unsur olarak faiz ve kar payı ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu kavramlar arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Ancak bu uygulamada kar payı kavramı faiz kavramının fonksiyonunu üstlenmektedir. Fonu kullanan işletme açısından fon maliyeti olarak faiz yükü olmayacak, yapılan işten sağlanacak kardan pay ödemesi olacaktır. Bu uygulama her ne kadar kar ödemesi olarak sözleşmeye bağlansa da, işletme için bir maliyet unsurudur. Bunu doğuran sebep, bu kar payı yükünün önceden hesaplanması ve taahhüt edilerek sözleşmeye dayanmasıdır. Dolayısıyla geleneksel bankalar ile katılım bankalarının fon kullandırmada, ödemenin yapıldığı tarafın farklı olması dışında, işlevsel olarak önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Faiz uygulaması dışında kalarak fonları değerlendirmek isteyenler ile fon talebinde bulunanların, sektör içindeki payları henüz çok yüksek değerlerde değildir. Ancak eğilimin yükselen bir seyir gösterdiği söylenebilir. Konu ile ilgili yayımlanan raporlarda bu değişim görülmektedir.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği 2013 faaliyet raporunda, katılım bankaları 2013 yılında, 2012 yılına göre toplam topladığı fonlarda % 29 oranında bir artış görülmektedir. Yine aynı yıllar karşılaştırıldığında, kullandırılan fonlarda % 35 oranında bir artış olmuştur.

Katılım bankalarının sektördeki fon kullandırma oranı 2012 yılında % 6, 2013 yılında % 6,2 dir. Mevduat bankalarında ise bu oranlar; 2012 yılında % 90, 2013 yılında % 89,5 olarak gerçekleşmiştir (TKBB Faaliyet Raporu, 2013, s. 45).

SPK ve VUK' nda Kredi Maliyetleri ile İlgili Düzenlemeler

İşletmelerin kullandığı yabancı kaynakların getirdiği mali yük ister faiz adıyla ister kar payı adıyla kullanılsın, ülkemizde yürürlükte bulunan yasalarda “finansman giderleri” ve “borçlanma maliyetleri” olarak yer almaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulu'nun ilgili tebliğ ve kararlarında kullanılan kredilerin faizleri borçlanma maliyetleri olarak ele alınmış ve düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler Türkiye Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile paraleldir. SPK sağlanan kredilerin katılım bankası veya geleneksel bankadan olması ile ilgili herhangi bir ayrıma gitmemiştir. Dolayısıyla kullanılan kredilerin katılım bankasından olmasının, herhangi farklı bir uygulamaya tabi tutulmayacağı anlaşılmaktadır.

Vergi mevzuatımızda finansman giderlerinin ne şekilde değerlendirileceği Vergi Usul Kanunu içinde hükme bağlanmıştır. Ancak yine borçlanma ile ilgili olarak ortaya çıkan finansman giderlerinin, katılım bankaları ve geleneksel bankalar ile çalışmaya göre bir ayrıma

tabi tutulmadığını görmekteyiz. Yasada finansman temini maksadıyla banka veya benzeri kredi kurumları ifadeleri kullanılmak suretiyle, katılım bankaları da geleneksel bankalar ile aynı uygulamaya tabi tutulmuştur.

Yürürlükte bulunan yasal düzenlemeler, katılım bankalarından kullanılan fonlara ilişkin olarak ortaya çıkan kar payı ödemelerinin, finansman giderlerinden ayrı olarak ele almamıştır. Bu durum kar payı adı ile anılan bu unsurun, finansman gideri olarak değerlendirilmesinden başka bir seçenek bırakmamaktadır.

Vergi mevzuatımıza göre katılım bankalarından kredi temin etme sonucu karşılaşılan kar payı ve işlem komisyonu, masraf, gecikme zammı, kur farkı vb ekleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Tablo 3: Türk Vergi Mevzuatına GÖre Katılım Bankalarından Kredi Alınması Durumunda Karşılaşılan Giderler ve Değerlendirilmesi

Varlık Türü	DURAN VARLIK		STOK	
	Edinme Dön.	Ed.Dön.Sonra	Edinme Dönemi	Ed.Dön. Sonra
KAR PAYI (Faiz Giderleri)	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir
GECİKME ZAMLARI (Vade Farkları)	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir
İŞLEM KOMİSYONL. (Kom. Gideri)	Maliyete Eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir
KUR FARKLARI	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir	Maliyete eklenir	Maliyete eklenir veya dönem gideri kabul edilir

TFRS ve TMS Kapsamında Katılım Bankaları ile İlgili Borçlanma Maliyetleri

TFRS ve TMS içinde kredi kullanımından kaynaklanan kar paylarının ne şekilde değerlendirileceğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak kredi kullanımından kaynaklanan yükümlülöklere ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. IASB, kullanılan yabancı kaynakların finansman giderleri ile ilgili olarak Borçlanma Maliyetleri Standardını kabul etmiştir (Karataş, 2010, s.121). TFRS/TMS 23 Borçlanma Maliyetleri”nde “bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer giderler” ifadesiyle borçlanma maliyetlerini tanımlamıştır. Katılım bankaları ile yapılan kredi anlaşmalarında faiz ifadesi ve uygulaması olmamasına rağmen, işlevsel olarak bakıldığında kar payı uygulaması borçlanma maliyetleri ile örtüşmektedir. Dolayısıyla TMS içinde yer alan borçlanma maliyetleri ile ilgili tüm düzenlemeler, kredi maliyeti olarak ortaya çıkan kar payları ve eklerini de kapsayacaktır.

TMS 23 borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde, kredinin kullanıldığı varlığa göre bir ayrıma gitmiştir.

- Özellikli varlıklar; Borçlanma maliyetleri varlığın maliyetine eklenir.
- Diğer varlıklar; Dönem gideri olarak kabul edilir.

Bu genel ayırmada yer alan özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, varlığın maliyetine dahil edilecektir. Geleneksel bankalardan kredi temin edildiğinde, bazen birden fazla proje ve alımda kullanılabilir. Böyle bir durumlarda kredinin kullanım alanlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulacaktır. Kredinin kullanıldığı yerlerin tespiti için bir dağıtım, paylaştırma çalışması gerekir. Bu işlem aktifleştirme oranı ile yapılacaktır (Gökçen, Ataman ve Çakıcı, 2011, s.319). Ancak katılım bankalarındaki uygulama gereği kredinin kullanılacağı iř veya alım önceden netleştirildiğinden bu konuda ek bir çalışmaya ihtiyaç duyulmamaktadır.

TMS 39’ yer alan etkin faiz oranı yöntemi ile hesaplanan faiz gideri ve 17 no.lu standartta yer alan finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri ile kur farkları borçlanma maliyetlerinin unsurlarını oluşturmaktadır. Ancak katılım bankaları kullandırdıkları krediler için faiz hesaplaması yapmak yerine, kendilerine özgü bir kar payı öngörüsü ile borçlanma maliyeti çıkarmaktadırlar. Bu uygulama standartta geçen etkin faiz oranı yöntemi ile hesaplanmış faiz gideri ifadesiyle örtüşmemektedir. Ancak yine kar payının işlevi göz önüne alındığında, bu standart kapsamında değerlendirilmesi uygun olacaktır.

TMS 23 no lu standart özellikle varlıkları amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale gelmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklar olarak tanımlamıştır. Özellikli varlıklara örnek olarak;

- Stoklar,
- İmalat tesisleri,
- Enerji üretim tesisleri,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller verilebilir.

Özellikli varlıklarda genel olarak borçlanma maliyetlerinin maliyete ekleneceği belirtilmesine rağmen, bazı durumlar kapsam dışında bırakılmıştır. Bunlar,

- Gerçeğe uygun değerü üzerinden ölçülebilen özellikli varlıklar,
- Çok miktarda ve tekrarlanarak imal edilen veya üretilen stoklardır.

TMS 23' e göre bu niteliklere sahip olan özellikli varlıklara ilişkin ortaya çıkan borçlanma maliyetleri, dönem gideri olarak muhasebeleştirilecektir. Ayrıca özellikli varlıkların kullanıma veya satışa hazır hale gelmesinden sonra ortaya çıkan borçlanma maliyetleri dönem gideri olarak kabul edilmektedir.

Katılım bankalarıyla çalışılması durumunda karşılaşılan kar payı olarak adlandırılan bu maliyet unsuru, işlevselliği dikkate alındığında standartlarda yer alan açıklamaların uygulamasında önemli bir sorun görülmemektedir. Ancak bilinen anlamda kar payı olarak dikkate alındığında çok daha farklı değerlendirmek gerekecektir. Bahsi geçen kar payları için standartlarda yeni düzenlemeler yapılmadığı sürece borçlanma maliyeti olarak değerlendirilmesi ve buna göre işlemlere tabi tutulmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Tablo 4: TMS Uygulamasında Varlık Türüne Göre Borçlanma Maliyetleri

(Kar Payı, Gecikme Zammı, Komisyon, Kur Farkı) BORÇLANMA MALİYETLERİ

	Kullanıma	-Gerçek Değeri	}	DÖNEM GİDERİ
	Veya Satışa	Ölçülebilen		
	Hazır Hale	-Çok Miktarda		
	Gelinceye	Tekrarl. Üretilen		
ÖZELLİKLİ VARLIKLAR	Kadar	- Gerçek Değeri	}	MALİYETE EKLENİR
		Ölçülemeyen		
		-Az Miktarda		
		Tekrarlanmayan Üretilenler		
	Kullanıma		}	DÖNEM GİDERİ
	Veya Satışa	TÜM		
	Hazır Hale	ÖZELLİKLİ		
	Geldikten Sonra	VARLIKLAR		
DİğER VARLIKLAR	ÖZELLİKLİ VARLIK DIşINDA KALAN VARLIKLAR		}	DÖNEM GİDERİ

Uygulama

Güneş Ticaret AŞ otomotiv toptan ve perakende otomotiv yedek parça ticareti yapmaktadır. Bir alım için A Katılım Bankası ile 1.000.000 \$ kredi konusunda gerekli işlemleri tamamladıktan sonra anlaşmıştır. Anlaşmaya göre 6 ay sonra 40.000 \$ kar payı ödenecektir.

05.01.2014 tarihinde 87155 nolu fatura ile malların bedeli A Katılım Bankası tarafından satıcı işletmeye 1.000.000 \$ gönderilmiştir. Ödeme günü Merkez Bankası döviz alış kuru 2,2 TL dir.

05.07.2014 tarihinde işletme mali yapısının uygun olmamasından dolayı ödeyememiştir. Banka ile yapılan görüşmeler neticesinde 20.07.2015 tarihinde işletme ilave olarak 5.000 \$ gecikme zammı ile kullandığı krediyi, kar payını ve gecikme zammını ödemiştir. Ödeme günü kur 2,3 TL dan alınarak, toplam 2.403.500 TL ödenmiştir.

Çözüm

Örnekten verilen yedek parçalar işletme için Ticari Mal niteliğindedir ve özellikli varlık niteliğinde değildir. Kullanılan kredinin maliyeti olan 40.000 \$ tutarındaki kar payının dönem gideri olarak dikkate alınması gerekmektedir. Mal alış ve kar payının muhasebe kayıtları aşağıdaki yapılacaktır.

Mal bedeli	1.864.407-	
% 18 KDV	335.593-	
Toplam	<u>2.200.000-</u>	
Kullanılan kredi	1.000.000 \$ * 2,2 TL =	2.200.000-TL
Kar payı	40.000 \$ * 2,2 TL =	88.000-TL
	<u>05.01.2014</u>	
153 TİCARİ MALLAR		1.864.407-
191 İNDİRİLECEK KDV		335.593-
	300 BANKA KREDİLERİ	2.200.000-
	.. A Katılım Bankası	

87155 nolu fatura ile alınan stoklar

1.000.000 \$ * 2,2 TL = 2.200.000-

Kredinin kabul aşamasında nerde kullanılacağı belirli olduğundan, kullanım yerleri için dağıtım hesaplamasına gerek duyulmaz. TMS 34 uyarınca aylar itibariyle kar payının dağılımı hesaplamasına gerek duyulmaktadır. Ülkemizde geçici vergi uygulaması ara dönem rapor

üretmeyi zorunlu hale getirmektedir. Bu dağıtım geçici vergi matrahının doğru tespit edilmesi için de gereklidir.

Borçlanma Maliyetinin Aylar İtibariyle Dağılımı

6 ay (180 gün) süreyle kredi kullanmanın maliyeti 88.000-

Ocak ayı borçlanma maliyeti =(88.000-TL/180 gün)* 25 gün= 12.223-TL

Şubat ayı borçlanma maliyeti =(88.000-TL/180 gün) * 30 gün= 14.666-TL

Mart ayı borçlanma maliyeti =(88.000-TL/180 gün) * 30 gün= 14.666-TL

Nisan ayı borçlanma maliyeti =(88.000-TL/180 gün) * 30 gün= 14.666-TL

Mayıs ayı borçlanma maliyeti=(88.000-TL/180 gün) * 30 gün= 14.666-TL

Haziran ayı borç. maliyeti =(88.000-TL/180 gün) * 30 gün= 14.444-TL

Temmuz ayı borç. maliyeti =(88.000-TL/180 gün) * 5 gün= 2.444-TL

TOPLAM = 88.000-TL

05.01.2014

780 FİNANSMAN GİDERLERİ 12.223-

180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER 75.777-

300 BANKA KREDİLERİ 88.000-

A Katılım Bankasından kredi kullanım karşılığı

01.02.2014

780 FİNANSMAN GİDERLERİ 14.666-

180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER 14.666-

Kredi maliyeti şubat ayı payı

01.03.2014

780 FİNANSMAN GİDERLERİ 14.666-

180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER 14.666-

Kredi maliyeti mart ayı payı

660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	41.555-	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA		41.555-

İlk 3 aylık ara dönem gereği

31.03.2014

781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA	41.555-	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		41.555-

Yansıtma hesabının kapatılması

İşletme yabancı para üzerinden borçlandığı için kurda meydana gelecek değişmelerden etkilenecektir. Geçici vergi sebebiyle yapılacak ara dönem çalışmasında, TMS 21 uyarınca kur değişiminin etkilerini muhasebeye yansıtma gerekmektedir. Bunun için 31.03.2014 tarihli Bakanlığın yayınladığı kur bilgisine başvurulur (İdarenin görüşü değerlemede Bakanlığın kuru, ödemede bankanın uyguladığı kur kullanılması yönündedir.)

31.03.2014 döviz alış kuru 2,25 TL dir.

Kredi tutarı için değerleme;

1.000.000\$ * 2,25TL= 2.250.000-TL

Kayıtlı kredi tutarı 2.200.000-TL

Kambiyo zararı 50.000-TL

Borçlanma maliyeti için değerleme;

40.000\$ * 2,25TL = 90.000-TL

Kayıtlı borç. maliyeti= 88.000-TL

Kambiyo zararı = 2.000-TL

(2.000-TL/180 gün) * 85 gün(ocak,şubat,mart) = 944-TL

(2.000-TL/180 gün) * 95 gün(nisan,mayıs,haziran,temmuz) =1.056-TL

TOPLAM = 2.000-TL

Kambiyo zararları 50.000- + 944- = 50.944-TL

31.03.2014		
646 KAMBIYO ZARARLARI	50.944-	
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	1.056-	
300 BANKA KREDİLERİ		52.000-
Kullanılan kredinin kur değerlemesi		

Benzer alışma ikinci 3 aylık geçici vergi dönemi olan haziran sonu itibari ile de yapılması gerekmektedir.

deme anında bankanın uyguladığı kur üzerinden kur farkı ile ilgili ortaya çıkan kambiyo kar veya zararının da kaydının yapılması gerekmektedir. Kullanılan kredinin tamamen kapanması aşamasında yapılacak işlemler aşağıdaki gibi olacaktır.

20.07.2014		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	11.500-	
300 BANKA KREDİLERİ		11.500-
Gecikme için tahakkuk eden gecikme zammı		

20.07.2014		
300 BANKA KREDİLERİ	2.403.500-	
İLGİLİ FİNANSAL HESAP		2.403.500-
Kredinin ve ilgili yükümlülüklerin denmesi		

Sonuç

Geleneksel bankacılık ile katılım bankacılığının faaliyetleri karşılaştırıldığında faiz uygulaması dışında önemli bir fark bulunmadığı görülmektedir. Ancak bankacılık hizmetlerinin içinde önemli bir rol oynayan faiz uygulaması, katılım bankacılığının ayrı olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Özellikle katılım bankalarının faaliyetlerinde faize hiçbir şekilde yer vermeden ticari faaliyetlerini yürütmeleri bazen kolaylıkla yapılabilirken, bazen de ilkelerinde zorlamalara sebep olmaktadır. Bu yüzden bilinen bankacılık hizmetlerinin bazılarını verememekte veya kısmen verebilmektedirler. Ancak genele bakıldığında geleneksel bankaların verdikleri hizmetlerin çoğunu verebilmektedirler. Kısaca katılım bankalarının mevcut koşullarda bankacılık alanına uyum sağlamış oldukları görülmektedir. Katılım bankaları ile çalışan işletmelerin aldıkları hizmetler ve kullandıkları krediler için de ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Geleneksel bankalardan kredi kullanma ile ilgili geçerli olan tüm yasal düzenlemeler, katılım bankaları ile çalışan işletmeler için de geçerlidir. TMS/TFRS na bakıldığında da benzer durum görülmektedir. Ülkemizdeki mali mevzuat, katılım bankacılığında kredi kullanılması ile geleneksel bankalardan kredi kullanılmasını ayırmamıştır. Aynı şekilde TMS/TFRS' de de bu konuda ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yaptığımız bu çalışma neticesinde katılım bankaları ile geleneksel bankaların kredi kullandırmada çok önemli bir unsur olan faiz uygulaması açısından ayrıldıkları görülmektedir. Paranın zaman maliyeti olarak uygulanan faiz yerine ortaklık tesis edilerek kar payı uygulamasının çok önemli bir fark olduğunu düşünmekteyiz. İlke olarak faize hiçbir şekilde yer verilmeden sadece ortaklık mantığı ile kredi kullanılması ciddi bir fark yaratmaktadır. Ancak kar payı karşılığı kredi kullanılması durumunda, gerek işlevsellik bakımından gerek se muhasebe ve mali mevzuat bakımından faiz karşılığı kredi kullanma arasında ayrı bir uygulama ve sonuç olmadığı kanaatindeyiz.

Kaynaklar

Bankalar Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Gökçen G., Ataman B. ve Çakıcı C.:”Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları”, Türkmen Yayınevi, İstanbul-2011.

Karataş Muharrem:”Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, Kobi’ler için UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, İSMMM MO Mali Çözüm Sayı 98, 2010.

Özulucan A. Ve Deran A.:”Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları”, M.Kemal Üniversitesi SB Enstitüsü Dergisi Sayı 11, 2009.

Sermaye Piyasası Kanunu

Vergi Usul Kanunu

www.albaraka.com (Erişim tarihi aralık-2014)

www.tkbb.org.tr (Erişim tarihi aralık-2014)